

Краток документ за застапување

ОПШТИНА ШТИП

**ПРЕДИЗВИЦИ И МОЖНИ РЕШЕНИЈА ЗА ПРОБЛЕМИТЕ СО КОИ
СЕ СООЧУВААТ РОМИТЕ**

АВТОРИ:

Алберт Мемети

Надире Реџеџи

Вовед

Вклучувањето на Ромите на локално ниво претставува вистински предизвик на локалната самоуправа, пред се поради неподготвеноста на институциите на локално ниво да одговорат на проблемите и предизвиците со кои Ромската заедница се соочува. Иако речиси во сите општини со значително ромско население се изготвија Локални Акциони Планови и се потпишаа Меморандуми за Соработка со Општините, **конкретните акции и резултати на локално ниво за Ромското население се уште се далеку од оние кои се посакувани.**

Целта на овој документ за јавни политики е да ги идентификува приоритетните проблеми со кои се соочува Ромската заедница на локално ниво и даде низа препораки за надминување на истите со цел вклучување на Ромите на локално ниво.

Општина Штип има усвоено документи кои се однесуваат на потребите и проблемите на Ромите, а еден од позначајните е Локалниот акционен план (ЛАП) за имплементација на Декадата на Ромите во Штип. Покрај тоа што локалната самоуправа на Општина Штип во своето досегашно работење преземала низа мерки за подобрување на условите за домување и урбан развој на т.н. ромски маала овие напори се недоволни. Главните промени во областа на домувањето се направени во дел на инфраструктурните решенија – асфалтирање на улици, обезбедување на канализација, водовод и улично осветлување, како и за подобрување на условите во основното училиште во населбата.

Според локалните НВО и претставници на локалната самоуправа¹ **домувањето и понатаму претставуваа еден од најгорливите проблеми со кои се соочува Ромската Заедница.** Оттука особено е загрижувачка состојбата со бездомништвото на околу 50 семејства како и вклучувањето на ромското маало Св. Недела во ДУП каде што бројни ромски семејства не се приклучени во мрежите на електрична енергија, водовод и канализација. Општината и Министерството за Транспорт иако ветиле изградба на социјални станови, Ромските семејства сепак живеат во супстандардни услови. Вработувањето е втор проблем по важност кој се јавува кај ромската заедница. Иако релативната бројка е мала (поради малиот број на Роми кои се евидентираат во агенцијата за вработување), сепак е двапати поголема во однос на останатите заедници.

ЛИЧНА КАРТА НА ОПШТИНАТА

Површина: 556 км². Население: 47.798 жители, Роми: 2,195 (1039 жени и 1156 мажи) 80% од Ромите живеат во 2 населби “Череша“ и “Цар Самоил“, поранешните „Радански Пат“ и “Косовска“, а околу 20 % живеат во другите делови од градот. Еден претставник во Советот во Општината. Двајца вработени во локалната самоуправа, 240 Невработени Роми, 122 Жени Универзитет во Штип ги ослободува Ромските студенти од партиципација за упис на факултет
200 Домови се легализирани
Асфалтирање на ул Радански Пат, ул Косовска.

¹ Работилница на ИнСоК со претставници од локалните самоуправи при проектот „ROMA ACTION + civic engagement of local community“ Повеќе информации за проектот се достапно на <https://goo.gl/VrnHWw>

Анализа на проблемите

Домување

Општина Штип е шеста по ред на национално ниво по бројот на ромско население, каде што Ромите сочинуваат 4.1% од вкупното население. Околу 80% ромските семејства живеат на улиците „Радански Пат“, „Косовска“, „Сутјеска“, „Дузлачки Рид“ и „Широк Дол“, во непланско изградени објекти, со непрописна инфраструктура, со нерешени пристапи, отворени атмосферски канали, несоодветна водоводна и канализациона мрежа, неквалитетно енергетско напојување, недоволен број на телефонски приклучоци и непокриеност со улично осветлување².

Легализацијата на бесправно изградените објекти е едно од клучните прашања за домувањето на Ромите. Во рамките на проектот „Легализација на домувањето кај Ромите“, спроведуван од „Хабитат Македонија“, околу 170 семејства од Штип добиле одобрени за заем за легализација на домот. Според укажувања на Хабитат околу 500 други семејства чекаат на дооформување на документацијата, а во продолжениот рок биле доставени уште 100 нови барања за легализирање од стана на Роми. Друг проблем во однос на домувањето е тоа што во одредени улици, „изникнуваат“ се повеќе нови живеалишта кои што ја отежнуваат проодноста и легализацијата на истите поради пренатрупаност на објекти. Голем дел од споредните улици се неасфалтирани, а електричната енергија во некои делови од населбата е со послаб напон, а постои потреба од поправки на водоводната и канализационата мрежа.

Вработување

Вработувањето на Ромите и понатаму претставува клучен проблем и покрај фактот што само 240 официјално невработени Роми се евидентирани во општина Штип³. Според податоци на АВРМ во Штип во 2016, 56 невработени Роми аплицирале на некоја од мерките за вработување, од кои договори се склучени со 37 лица од Ромска националност. Во споредба со останатите заедници Ромите се соочуваат со двапати повисока стапка на невработеност, и пред се тоа се должи на нискиот степен на образование, недоволниот број на достапни работни места, неусогласеност меѓу потребите на работодавачите и квалификациите на работната сила, немање на работно искуство. Втор проблем кој се јавува во сферата на вработувањето е фактот што лицата од ромска националност најчесто се ангажираат за вршење на работи кои се ниски платени (чистење на куќи, физички работници, сезонски работници) што е резултат на образовниот профил на заедницата.

Сепак, дополнителен проблем кој се јавува е постоењето на предрасуди на работодавачите, особено на текстилните, за одговорноста во извршувањето на работните задачи и поради тоа работодавачите не преферираат да потпишат договори за работен ангажман.

---

² Хабитат Македонија, Почетна студија за домување на Ромите во Штип, 2017

³ Агенција за Вработување, Преглед на невработени лица според национална припадност

Препораки

Од анализата може да се заклучи дека и покрај тоа што општината секоја година одвојува одделен буџет за Ромите и спроведува инфраструктурни проекти, произлегува дека треба да постави приоритет за решавање на прашањето на домување – особено за изнаоѓање на долгорочни решенија и вклучување во ДУП.

Во доменот на вработување, имајќи предвид дека општина Штип е развиена општина каде што цути текстилната индустрија, постои голема можност за решавање на проблемот на вработување на Ромите. Од досега научените лекции, за решавање на комплексните прашања со кои Ромите се соочуваат, потребен е интердисциплинарен и интегративен пристап кој подразбира комбинација на мерки од социјална заштита, образование, вработување и домување. Препораките во овој дел ќе бидат насочени кон сите засегнати страни кои придонесуваат и работат за развој на Ромската заедница и социо-економско вклучување на Ромите во општеството.

Препораки за домување:

1. *Интегриран сет за домување* кој подразбира – Изградба на социјални станови за Ромите, вклучување на децата во предучилишно образование, вклучување во активните мерки за вработување, следење на редовноста во образование и бесплатна примарна здравствена заштита. На ромските семејства коишто се сместени во нервното одделение да им се доделат социјални станови/ субвенционира сместување под кирија со цел нивно вклучување во општество и пружање на сет на јавни услуги со посебен акцент на вработување.

2. *Кредитни Шеми за Микрофинансирање* со поволни услови за реновирање/ реконструкција на живеалиштата. Целта на ваквите кредитни шеми е да овозможи поправка на покривите на семејствата кои живеат во куќи се со цел, истите може да издржат *поставување на соларни панели*. Една од целите на општината е изработка на проекти за енергетска ефикасност, притоа поставувањето на соларни панели во домаќинствата значително ќе ја намали енергетската сиромаштија, позитивно ќе се одрази врз животната средина и ќе ги намали трошоците за греење на домаќинството. Оваа мерка е насочена за Ромските семејства кои што имаат домови, меѓутоа нивната градба е слаба и условите за живеење се тешки без соодветна изолација, немање на тоалет, слаб покрив и сл.

3. Адаптација на ромските населби за вклучување во проектот за гасификација на општината. Една од најавуваните мерки е гасификација на општината, при што тука треба да се има предвид дека поради лошата инфраструктура во ромските населби, пренатрупаноста и не-вклученоста во ДУП може да се случи гасификационата мрежа да ги заобиколи ромските населби. Оттука, препорака до општината е пред да почне со

проектот да направи адаптација и за физибилити студија за воспоставување на гасификационата мрежа во ромските населби.

4. Вклучување на Ромските населби од областа Черења во постоечките ДУП – промена на плановите и просторно планирање во населбата со цел спречување на непланското ширење на населбата.

5. Реконструкција на патната инфраструктура и поставување на улично осветлување кај Ромските населби.

Препораки за вработување:

1. Евиденција на сите невработени Роми според одредени демографски карактеристики (пол, образование, брачен статус и сл.) со цел да се има ажурирана база која што ќе ја отсликува реалната состојба на невработеноста на Ромската заедница за да се креираат индивидуални решенија и планови за вработување.

2. Зголемување на вештините на Ромите и дообразување на оние кои немаат средно образование. Имајќи во предвид дека во Штип има и работнички универзитети, општината во соработка со подрачната единица на министерството за труд и социјална политика треба да воведат и субвенционирање на до-образувањето со цел да се зголеми конкурентноста на пазарот на трудот како и поголема искористеност на достапните активни мерки за вработување.

3. Воспоставување на дијалог со работодавците за обука и вработување на жени Ромки во текстилниот сектор имајќи во предвид дека такви можности се достапни со оглед на економскиот профил на општината. Оттука, општината треба да стимулира соработка со текстилната индустрија за надминување на постоечките предрасуди.

4. Регулација на сезонската работа, со воспоставување на тарифник на цени на услуги и привремени договори за вработување со цел работната сила на Ромите да не се искористува и помалку плаќа во споредба со останатите.

5. Поттикнување на претприемништвото и доделување на државно земјиште за развој на земјоделството, кое ќе се одвива преку обука и обезбедување на минимални ресурси за одгледување на одредени градинарски култури. Овие мерки треба да се одвиваат во партнерство со НВО.

Библиографија

---

1. Преглед на невработени лица според етничка припадност, АВРМ 2017
2. Извештај од јавната средба на претеници со граѓани, МОСТ 2015
3. Почетна студија за домувањето на Ромите во Штип, Хабитат и Рома СОС 2016